

EL NACIONALISME ESPANYOLISTA

Vicenç Navarro

Catedràtic de Ciències Polítiques i Polítiques Públiques. Universitat
Pompeu Fabra

9 d'octubre de 2012

Durant els Jocs Olímpics vam poder sentir com la BBC presentava amb tota naturalitat a la Gran Bretanya com un Estat de diverses nacions, Anglaterra, Escòcia, Irlanda del Nord i Gal·les, que tenen els seus propis drets clarament diferenciats. Seria impensable, tanmateix, que la televisió pública espanyola donés un informe semblant sobre Espanya. I seria també impensable que l'establishment espanyol, basat a Madrid, admetés que Espanya és un Estat de diverses nacions, cadascuna amb el seu ple dret d'autodeterminació, incloent el seu poder d'escissió, si així ho desitgen, com passa a Gran Bretanya amb Escòcia o al Canadà amb el Quebec. El màxim que s'arriba a admetre és que Espanya ja és, en realitat, un Estat federal, ja que la despesa de les autonomies és més gran que la despesa gestionada per alguns Estats en un sistema federal.

Aquest argument es repeteix una i altra vegada sense haver variat gens des de fa ja anys. I per descomptat, aquests establishments tampoc reconeixen que ells mateixos són profundament nacionalistes, la qual cosa és fàcil de veure que ho són, doncs defensen una visió d'Espanya que nega la plurinacionalitat de l'Estat, sotmetent totes les altres nacionalitats a l'Estat espanyol, a la seva cultura, idioma i

comportaments. En aquesta resistència a la plurinacionalitat no veuen cap expressió de domini. El fet que els parlamentaris catalans no puguin expressar-se en català no ho veuen com una imposició de domini cultural. Qualsevol defensa de tal plurinacionalitat és acusada de victimisme, de secessionisme, de manca d'internacionalisme o pitjor, per a una persona d'esquerres, de falta de solidaritat amb la resta d'Espanya, assumint que tenir un Estat central és la condició necessària per a distribuir la riquesa. Tal nacionalisme espanyolista es justifica així com garant de solidaritat, confrontant solidaritat amb uniformitat. D'altra banda, les demandes per part de la gran majoria de partits polítics a Catalunya, excepte el PP català, són definides com el resultat dels desitjos de la burgesia catalana d'expandir els seus privilegis de classe a costa de la resta d'Espanya. Aquesta interpretació dels fets està enormement generalitzada i ha creat un sentiment hostil cap a Catalunya que la dreta espanyola ha rendibilitzat electoralment, estimulant tal sentiment. Aquests sentiments apareixen també en sectors del nacionalisme espanyolista dins de les esquerres, de les que he arribat a sentir que el llavors president Montilla o la dirigent socialista Manuela de Madre, "estaven contaminats de nacionalisme".

I l'establishment espanyolista, basat a Madrid, considera un disbarat indicar que tal establishment estigui explotant Catalunya o a qualsevol altra comunitat. El fet que el sistema de transport ferroviari sigui enormement radial, centrat en la seva gran part a Madrid, es considera lògic i raonable, a causa de la capitalitat de tal ciutat. I el fet que es pugui anar de Barcelona a Madrid en dues hores i mitja, i que comporti més de sis hores anar de Barcelona a Bilbao (que té la mateixa distància), no es reconeix com a indicador d'alguna cosa que és profundament injust.

És aquesta actitud i aquests arguments que han portat a gran part de Catalunya a un cansament i al desig de separar-se d'Espanya. Tinc moltíssims amics aquí a Catalunya que mai van pensar en separar-se d'Espanya, i ara ho estan pensant i desitjant.

Vegem.

1. Un socialista ha d'estar en contra de qualsevol tipus d'explotació, sigui aquesta de classe, gènere, raça o nació. I dins d'Espanya hi ha explotació de tot tipus, fins i tot de nació. Ja sé que això mai (repeteixo, mai) un intel·lectual de l'establishment madrileny, des Fernando Savater al polític José Bono i molts altres, ho acceptarà. Però, mentre, repeteixo, poden anar de Madrid a Barcelona en dues hores, però per anar de Barcelona a Bilbao es necessiten sis hores i quart. Mai han sentit la dita del president Aznar que el model ferroviari d'Espanya s'hauria de basar en que qualsevol capital de província no estigués més distant de Madrid que 4 hores?

2. Les persones que paguen impostos no viuen al buit. Viuen en territoris que necessiten serveis públics i infraestructures. Aquesta frase que contínuament s'utilitza que no són territoris sino individus els que paguen impostos, ignora que els individus viuen en territoris els recursos públics dels quals es financen per aportacions individuals.

3. Per això és lògic que des de Catalunya es parli que aquesta, en ser més rica, porti més recursos, la qual cosa cap força catalana ha

qüestionat. La contínua acusació que es fa a Catalunya de ser insolidària és un altre insult més entre molts que constantment es fan a Catalunya. El qüestionament de solidaritat, per molt estrany que sembli, no és el tema que està portant a milers de catalans al carrer. Que Catalunya, al ser més rica que la mitjana d'Espanya, aporti més a l'erari públic de l'Estat espanyol que altres parts d'Espanya, per tenir ciutadans amb més recursos, no ha comportat cap objecció per la gran majoria de partits polítics catalans. Ara bé, els recursos que l'Estat català recull, s'han de revertir a Catalunya, on aquests ciutadans viuen, un cop es descompta el pagament de despeses comunes i la solidaritat amb altres parts d'Espanya. I en aquesta devolució a Catalunya s'ha d'incorporar una variable més, el cost de vida, ja que un pensionista català rebent la mateixa pensió que un extremeny, té menys capacitat adquisitiva, ja que en ser el nivell de vida superior a Catalunya que a Extremadura, el pensionista català surt perjudicat. I això passa en moltes altres transferències de despesa pública. Rebre igual no és el més equitatiu. A més, una nació com Catalunya té la responsabilitat de garantir la viabilitat i fortalesa de la seva llengua i la seva cultura, la qual cosa requereix diners i capacitat de decisió. Si Catalunya vol romandre com a nació, ha de considerar el català com la llengua prioritària, sense que això impliqui cap minusvaloració de l'idioma castellà, també patrimoni de Catalunya. Si això no passés, la mateixa fortalesa del castellà diluiria la cultura catalana fins al punt de desaparèixer (com ha passat a França). És això el que volen els nacionalistes espanyols? Em temo que alguns sí. I que aquesta possibilitat existeixi, el nacionalisme espanyolista ho ignora.

4. El nacionalisme espanyolista és el més opriment, ja que és el que ha manat i dominat l'Estat espanyol. I actualment està enrocant en la Constitució, que es considera erròniament com a reflex de la voluntat

de tots els espanyols, sense tenir en compte el moment i context en què es va aprovar. Un gran desequilibri de forces explica la Transició inmodélica que va crear una Constitució que reproduïx aquest nacionalisme, fins al punt que prohibeix per força de les armes que Catalunya o el País Basc poguessin escindir-se d'Espanya si així ho desitgessin. I a això no ho anomenen els intel·lectuals a Madrid domini i explotació. Segons sembla no s'adonen que una unió és opriment si no es fa voluntàriament.

5. L'Estat de les autonomies no és un Estat federalista. Considerar-ho com a indicador a través de la dada del percentatge de la despesa estatal total que es consumeix i es gestiona en una comunitat autònoma és un error metodològic notable, ja que es confon descentralització amb autogovern. Catalunya pot tenir el 80% de la despesa sanitària però té una capacitat decisòria limitada en sanitat. Quelcom igual passa en educació. Com a director d'un programa acadèmic a la UPF, he de demanar permís a Madrid, al Ministeri d'Educació, per canviar una assignatura del meu programa. Impossible als Estats Units, un Estat federal. És inimaginable que jo hagi de trucar a Washington per demanar permís per canviar una assignatura d'un programa acadèmic a la The Johns Hopkins University a Baltimore, a l'Estat de Maryland. A Barcelona, però, sí que he de fer-ho, trucant a la capital del Regne.

6. La Transició inmodélica, va ocórrer en una situació excepcional, amb gran domini del procés per part de les forces conservadores que dominaven l'Estat, establint un Estat que és insatisfactori per a un nombre creixent d'espanyols. El seu gran endarreriment social i la falta de plurinacionalitat són un indicador d'això. I el que està passant avui als carrers de Barcelona (i també a Madrid) és un exemple molt

clar. L'animositat de gran part de la població catalana no és cap a Espanya, sinó cap l'establishment espanyol i cap a l'Estat, la qual cosa està passant al llarg del territori espanyol. Es requereix un profund canvi cap a l'establiment d'una Espanya hereva del seu passat republicà amb un Estat autènticament democràtic, social i plurinacional, en què la democràcia representativa sigui autènticament proporcional i autènticament participativa on les diferents nacions i regions puguin desenvolupar referèndums sobre el que desitgen, amb una Constitució en la qual la unitat a l'Estat sigui voluntària, lliurement expressada, sense cap imposició, i on la solidaritat s'exerceix, entre altres indicadors, per un pagament contributiu segons la seva riquesa, a un nivell que permeti el continu desenvolupament de totes les nacions, incloent Catalunya, en què els òrgans centrals estiguin distribuïts entre les diferents nacions sense que hi hagi una capitalitat que centralitzi el poder de l'Estat. Als Estats Units, hi ha moltes agències federals que estan ubicades en diversos Estats.

7. El fet que la dreta nacionalista catalana estigui ara intentant liderar el moviment a favor de l'autodeterminació no vol dir que aquesta dreta sigui l'autèntica representant del moviment. En realitat, en els moments difícils a Catalunya, com durant la dictadura, van ser les esquerres les que, en una lluita heroica, van defensar més la identitat catalana, com fins i tot el president Pujol va reconèixer en el seu dia. La burgesia catalana i l'Església catalana, incloent Montserrat, van recolzar el feixisme. Tampoc és cert que tots els que estem donant suport al dret d'autodeterminació estiguem desitjant la Secessió. Les enquestes mostren que la majoria dels ciutadans a Catalunya que ja estan demanant l'autogovern no estan demanant la Secessió. El que sí que hi ha és un desig majoritari que l'Estat espanyol no és el que es desitja, la qual cosa no vol dir el trencament amb Espanya.

8. No hi ha dubte que el govern CiU està utilitzant aquest moviment per desviar l'atenció popular del que en aquest moment hauria de ser central, és a dir, l'impacte en la població de les seves polítiques neoliberals, dutes a terme amb suport del PP al Parlament i en les Corts, on CiU recolza aquestes polítiques. Però confondre aquesta realitat amb la creixent força de tal moviment, avaluant-ho com una simple estratègia de CiU és un profund error. Avui hi ha un cansament cap al establishment espanyol, basat a Madrid, que l'establishment polític català està intentant utilitzar. Però també l'establishment espanyolista basat a Madrid ho està utilitzant per mobilitzar, una vegada més, l'anticatalanisme.

9. Molts a Catalunya han abandonat aquest projecte de lluitar per una altra Espanya, ja que creuen que Espanya mai canviarà. Avui són independentistes. Simpatitzo amb ells. Però no vull abandonar el projecte de construir una altra Espanya, molt diferent de l'actual, que sigui autènticament democràtica, justa i plurinacional. Però no és gens fàcil, fins i tot també bastant esgotador. Les esquerres espanyoles governants tot i definir-se com federalistes, han fet molt poc per desenvolupar el federalisme. Ha estat un indicador més del seu excessiu conformisme.